

2023

RAVON

Amfibieën van de Binnenveldse Hooilanden

Jaarverslag monitoring 2023 • Jan-Freerk Kloen

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Monitoringsplan	4
2.1. Algemeen	4
2.2. Locaties	5
2.2.1. Locaties Stichting Mooi Binnenveld	6
2.2.2. Locaties Staatsbosbeheer Gelderland	7
2.2.3. Locaties Staatsbosbeheer Utrecht	8
2.2.4. Locatie Coöperatie Binnenveldse Hooilanden	8
2.3. Periode	9
3. Uitvoering monitoring	10
4. Resultaten per locatie	11
4.1. Locatie 1 – Randje Groene Grens	11
4.2. Locatie 2 – Bennekomse Meent	11
4.3. Locatie 3 – Bennekomse Hooilanden	11
4.4. Locatie 4 – Omgeving uitkijktoren	11
4.5. Locatie 5 – Achterbergse Hooilanden	12
4.6. Locatie 6 – Knooppunt 13	12
4.7. Locatie 7 – Kromme Eem zuid	12
4.8. Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden	15
4.9. Complete soortenlijst	16
5. Tot slot	17

Tekst en alle foto's: Jan-Freerk Kloen

Foto voorkant: Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*), man in voortplantingskleed. Locatie 7 – Kromme Eem, 7 april 2023.

1. Inleiding

De Binnenveldse Hooilanden ontwikkelen zich snel na de werkzaamheden die het nieuwe gebied een goede start moesten geven. Vele vrijwilligers hebben diverse soortgroepen vanaf het begin in de gaten gehouden. Voor amfibieën is dit nauwelijks gebeurd tot 2023. Van voor de ontwikkeling was het voorkomen van de streng beschermde poelkikker al bekend in het zuidelijke deel van het gebied en in mei 2022 kwam de eerste en tot nu toe enige waarneming van de rugstreepad binnen. Bovendien komt in de nabijgelegen Blauwe Hel de heikikker voor. Een soort die het goed zou kunnen doen in het de Hooilanden, maar dan wel eerst het Valleikanaal zal moeten oversteken.

Begin 2023 heb ik een plan voor de monitoring van amfibieën in de Binnenveldse Hooilanden gemaakt. De monitoring is volgens het concept 'Daglijstjes' van RAVON. In het kort betekent het dat alle waarnemingen per locatie bijgehouden worden en ingevoerd en bij voorkeur ook een tweede bezoek wordt gebracht.

Ik heb het gebied in verschillende deelgebieden verdeeld om de monitoring overzichtelijker te maken. De meeste gebieden konden gemonitord worden op basis van geluid: de belangrijkste doelsoorten poelkikker en rugstreepad zijn zeer vocaal in het voortplantingsseizoen. Op enkele plekken konden deze waarnemingen aangevuld worden door te scheppen en eventueel zichtwaarnemingen te doen.

Gedurende het seizoen bleek het gehele plan wat ambitieus voor één persoon. Niet elk gebied is daarom even goed onderzocht. In de bespreking per deelgebied komt dit meer aan bod.

Figuur 1: Kleine watersalamander, man in voortplantingskleed. Locatie 7 – Kromme Eem, 7 april 2023.

2. Monitoringsplan

2.1. Algemeen

Voor de monitoring maak ik gebruik van de Amfibieën Daglijstjes (zie [Amfibieën - Daglijstjes \(ravn.nl\)](http://ravn.nl)). Zoeken naar doelsoorten doe ik ook zoals verder in het plan beschreven, maar uiteindelijk kom je tijdens het zoeken ook andere soorten tegen en deze heb ik bijgehouden en ingevoerd. De focus bij deze methode ligt meer op de verspreiding dan op aantalstrends van de verschillende soorten. In het geval van amfibieënkoren is het ook bijna onmogelijk om een goede schatting te maken van de aantallen. De waargenomen aantallen moeten dan ook als kwalitatief geïnterpreteerd worden. Een waarneming van 20 poelkickers en 30 bastaardkickers geeft grofweg de verhouding weer en betekent dat het er meer dan 'enkele' zijn.

De monitoring kan bijna volledig vanaf wegen en paden op basis van geluid gedaan worden. De belangrijkste soorten om in de gaten te houden in het gebied zijn de poelkikker en rugstreeppad, aanwezigheid van deze soorten is prima op basis van geluid vast te stellen.

2.2. Locaties

Op de kaart staan interessante deelgebieden aangegeven waar een of meerdere van de doelsoorten (mogelijk) voorkomen.

- Blauw = heikikker
- Groen = poelkikker
- Bruin = rugstreppad
- Rood = algemeen interessant

Figuur 2: Overzichtkaart van de Binnenveldse Hooilanden met onderzoeksgebieden in blauw, groen, bruin en rood.

2.2.1. Locaties Stichting Mooi Binnenveld

Het gebied in het noorden (1 en 2 op de kaart) is interessant om in de gaten te houden voor de heikikker. Locatie 1 is in beheer van Mooi Binnenveld (Groene grens), locatie 2 (Bennekomse Meent) van Staatsbosbeheer Gelderland. De soort is er nog niet eerder waargenomen maar komt er dicht in de buurt voor (in de Hel, aan de overkant van het Valleikanaal). Om naar heikikkers te zoeken is het nodig om het gebied (buiten de paden) te betreden en eventueel te vangen. Tegelijk kan er uitgekeken worden naar andere aanwezige soorten. Dit geldt voor locatie 1 en 2.

Op locatie 1 kan ook gezocht worden naar salamanders door in het donker met een zaklamp langs het water te lopen.

In het rode gebied (6 op de kaart) kan geluisterd worden. Met name de poelkikker zit hier zeer waarschijnlijk. Dit is vanaf de openbare paden vast te stellen.

Figuur 3: Detailkaart locatie 1 – Randje Groene Grens.

Figuur 4: Detailkaart locatie 4 – Omgeving Uitkijktoren.

Figuur 5: Detailkaart locatie 6 – Knooppunt 13.

2.2.2. Locaties Staatsbosbeheer Gelderland

Zie voor uitleg locatie 2 hierboven. In het noordelijkste groen aangemerkte gebied (3 op de kaart) zou de poelkikker voor kunnen komen. Vanaf het pad naar koren luisteren is voldoende zijn om de eventuele aanwezigheid vast te stellen.

Figuur 6: Detailkaart locatie 2 – Bennekomse Meent.

Figuur 7: Detailkaart locatie 3 – Bennekomse Hooilanden.

2.2.3. Locaties Staatsbosbeheer Utrecht

In het bruine gebied (5 op de kaart) is recent gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe natuur. De pioniersvegetatie kan hier het komende jaar ontstaan en het is leuk om in de gaten te houden of hier ook rugstreeppadden op gaan duiken. De soort is in de directe omgeving nog niet waargenomen, maar op de grotere afstand en de soort is erg mobiel. Hiervoor kan vanaf het fietspad geluisterd worden en rond eind juni naar juveniele dieren worden gezocht.

Figuur 8: Detailkaart locatie 5 - Achterbergse Hooilanden.

2.2.4. Locatie Coöperatie Binnenveldse Hooilanden

Bij de groene pointer van locatie 7 is een watertje (Kromme Eem) waar waarschijnlijk ook poelkickers zitten en hier kan ook (min of meer) vanaf het pad geschept worden. Mede vanwege de aanwezigheid van een hoge dichtheid grote modderkruipers is het belangrijk om het habitat zo veel mogelijk met rust te laten. Omdat scheppen ook moeite kost vanwege het hygiëneprotocol en

misschien niet eens nodig om de aanwezigheid van poelkickers vast te stellen verwacht ik niet heel vaak te gaan scheppen, maar een vergunning om dit incidenteel te doen lijkt me nuttig voor als er weinig kooractiviteit is op deze locatie.

Op deze locatie kan ook gezocht worden naar salamanders door in het donker met een zaklamp langs het water te lopen. Waarnemingen van vissen die ik tegelijk doe zal ik ook invoeren.

Figuur 9: Detailkaart locatie 7 - Kromme Eem.

2.3. Periode

De monitoring kan van maart tot en met september plaatsvinden, waarin mei en juni de belangrijkste maanden zijn.

Voor alle locaties is mijn doel om drie tot vier keer, maar in elk geval twee keer per jaar een bezoek te brengen en de soorten en aantallen (evt. naar schatting) bij te houden.

3. Uitvoering monitoring

Het gehele monitoringsplan uitvoeren met één persoon bleek in 2023 erg ambitieus, mede door drukte in mei en juni, de belangrijkste maanden. Het omvat meerdere bezoeken aan in totaal zeven locaties. De meeste locaties zijn wel met één vrij kort bezoek te controleren op gehoor. Een rondje fietsen in de avond is geen straf op een mooie avond in mei en daarmee zijn met één tot anderhalf uur alle locaties die op gehoor onderzocht kunnen worden bezocht. Toch is het niet gelukt om de locaties twee keer te bezoeken. Het doel is om dit in 2024 wel te doen. In 2023 moest het wiel nog uitgevonden worden. Wellicht is het mogelijk om de monitoring samen met één of twee anderen te doen om het werk wat beter te verdelen.

In tabel 1 is een overzicht van hoe vaak de verschillende locaties bezocht zijn en welke methode is toegepast.

Tabel 1: Aantal bezoeken per locatie in 2023.

locatie (nummer)	Aantal keer bezocht	methode
1	0x	
2	0x	
3	1x	Geluid
4	1x	Geluid
5	1x	Geluid
6	1x	Geluid
7	3x	Geluid en vangst (net)

Toelichting:

Locatie 1 en 2 heb ik deels door tijdgebrek helaas helemaal niet kunnen bezoeken. Het speelde daarbij mee dat het in de voortplantingstijd van de heikikker nog erg koud was, waardoor het bijna niet mogelijk was om een geschikt moment voor een telling te vinden in deze periode. Daarna ben ik deze locatie een beetje vergeten. Deze locaties staan voor 2024 bovenaan de lijst om alsnog te onderzoeken.

Locatie 5 heb ik alleen op gehoor kunnen inventariseren omdat ik geen reactie heb gekregen van Staatsbosbeheer Utrecht op mijn verzoek om een betredingsvergunning. Zoeken naar juveniele dieren was daardoor niet mogelijk.

Op locatie 7 heb ik meerdere bezoeken gebracht, één keer om te scheppen begin april en twee keer voor geluid.

In het meest zuidelijke deel van de Binnenveldse Hooilanden heb ik onderweg naar de rest van de locaties zeker twee keer waarnemingen van poelkikkers en bastaardkikkers genoteerd. Dit deel van het gebied had ik niet opgenomen in het monitoringsplan maar zal ik bij de resultaten wel bespreken.

4. Resultaten per locatie

4.1. Locatie 1 – Randje Groene Grens

Dit jaar heb ik deze locatie helaas niet kunnen bezoeken. De belangrijkste doelsoort is de heikikker die hier vanuit de Blauwe Hel zou kunnen opduiken. In de voortplantingstijd van de heikikker was er nauwelijks geschikt weer om naar deze soort te zoeken. Deels vanwege tijdgebrek heb ik deze locatie later in het jaar ook niet meer bezocht. In 2024 zou ik graag alsnog naar deze locatie gaan.

4.2. Locatie 2 – Bennekomse Meent

Zie 4.1. In 2024 zou ik graag alsnog naar deze locatie gaan.

4.3. Locatie 3 – Bennekomse Hooilanden

De ondiepe plas langs de Kooiweg in de Bennekomse Hooilanden heb ik bezocht op 8 mei. Dit was een zeer geschikte avond voor amfibieënkoren, die op die avond door het hele gebied veel te horen waren. Het was overdag zo'n 20 graden geweest en 's avonds was het windstil en koelde het niet heel snel af. Op deze avond was een gemengd koor van naar schatting 30 kikkers aan het roepen, met ongeveer 10 poelkikkers en 20 bastaardkikkers.

Tabel 2: Soorten en geschat aantal locatie 3.

#	Soort	Max. geteld aantal (schatting)
1	Bastaardkikker	20
2	Poelkikker	10

4.4. Locatie 4 – Omgeving uitkijktoren

De omgeving van de uitkijktoren heb ik eveneens op 8 mei bezocht. Ten noorden van de Werftweg waren enkele bastaardkikkers te horen, ten zuiden van de Werftweg enkele poelkikkers. Beide in lage aantallen, maar wel een aanhoudend koor.

Oostelijker, ten zuiden van de Werftweg tussen de Kooiweg en de Eemweg waren ook enkele poelkikkers aan het roepen.

Zuidelijk in hetzelfde deel van het gebied, ongeveer ter hoogte van het kanaal vanaf de Veensteeg richting de Grift, hoorde ik op dezelfde avond vanaf het fietspad langs de Grift enkel bastaardkikkers.

Langs het pad dwars door het gebied van de Grift naar de Werftweg zag ik in juli en augustus ook de bruine kikker en een juveniele gewone pad. Om het lijstje compleet te maken.

Tabel 3: Soorten en geschat aantal locatie 4.

#	Soort	Max. geteld aantal (schatting)
1	Bastaardkikker	25
2	Poelkikker	15
3	Bruine kikker	1
4	Gewone pad	1

4.5. Locatie 5 – Achterbergse Hooilanden

Wegens het ontbreken van de betredingsvergunning heb ik de Achterveldse Hooilanden enkel op 8 mei geïnventariseerd op basis van geluid vanaf het fietspad. Dit gebied is pas net afgegraven en nog in pioniersstadium. Mede daarom hoopte ik op rugstreeppadden, die soms verrassend snel op dit soort locaties op kunnen duiken. Bastaardkikkers waren hier massaal aanwezig, maar met uitzondering van een gewone pad die het fietspad overstak heb ik hier geen andere soorten waargenomen.

Tabel 4: Soorten en geschat aantal locatie 5.

#	Soort	Max. geteld aantal (schatting)
1	Bastaardkikker	50
2	Gewone pad	1

4.6. Locatie 6 – Knooppunt 13

Locatie 6 is min of meer het gebied dat te horen is vanaf knooppunt 13 (kruispunt Veensteeg/Nieuwesteeg) en evenwijdig daaraan vanaf het fietspad langs de Grift. Dit is ook het gebied waar het vlonderpad in ligt. Dit gebied heb ik geïnventariseerd op 8 mei.

Het zwaartepunt van het kikkerkoor lag westelijk in het gebied, waar ik vanaf het fietspad langs de Grift alleen maar enkele tientallen bastaardkikkers hoorde. Ook vanaf het jagershuisje hoorde ik een wat kleiner koor bastaardkikkers. Honderd meter ten noorden van knooppunt 13 waren enkele poelkikkers te horen en bij knooppunt 13 stak een bastaardkikker voor mij de weg over.

Tabel 5: Soorten en geschat aantal locatie 6.

#	Soort	Max. geteld aantal (schatting)
1	Bastaardkikker	45
2	Poelkikker	2

4.7. Locatie 7 – Kromme Eem zuid

Deze locatie heb ik twee keer bezocht, op 8 mei voor het geluid en op 7 april gewapend met een schepnet. De locatie bestaat uit het brede deel van de Kromme Eem tussen het Koekoeksbloempad en de Veeneiken. In eerdere jaren had ik hier vrijwel zekere poelkikkers waargenomen, maar zonder geluid of te vangen. Het konden dus ook sterkgelijkende bastaardkikkers zijn.

Op 7 april heb ik deze locatie met schepnet geïnventariseerd. Het was een vrij koude dag, waardoor de amfibieën niet heel actief waren en daarom lastig te vinden. Veel zaten goed verstopt onder water. De score bestond uit 2 gewone pad, 3 groene kikker onbekend (niet te beoordelen vanwege jonge leeftijd of ontsnapt), 11 kleine watersalamander en 2 bastaardkikker. De kleine watersalamanders

Figuur 10: Kleine watersalamander, vrouw. Locatie 7 - Kromme Eem zuid, 7 april 2023.

Figuur 11: Grote modderkruiper. Locatie 7 - Kromme Eem zuid, 7 april 2023.

waren op het hoogtepunt van de voortplantingstijd en de mannetjes zagen er prachtig uit (foto voorkant en figuur 1). Behalve deze vangsten viel er die ochtend weinig aan waarnemingen te noteren.

Bijvangst bij het scheppen waren 1 grote modderkruiper (al bekend van deze locatie), 2 bittervoorn en 3 marm grondel. Die laatste soort is een exoot die voor het eerst in Nederland is gevonden in 2002 en sindsdien op veel plekken is waargenomen. Ook in de Binnenveldse Hooilanden was de soort al eerder gevangen.

Op 8 mei in de avond was het op deze locatie doodstil. Enkel een slootje oostelijker, langs het meteoveld waren enkele poelkickers te horen.

Tabel 6: Soorten en geteld aantal amfibieën locatie 7.

#	Soort (amfibieën)	Geteld aantal
1	Bastaardkikker	2
2	Kleine watersalamander	11
3	Groene kikker onbekend	3
4	Gewone pad	2

Tabel 7: Soorten en geteld aantal vissen locatie 7.

#	Soort (vissen)	Geteld aantal
1	Grote modderkruiper	1
2	Bittervoorn	2
3	Marm grondel	3

Figuur 12: Marm grondel. Locatie 7 - Kromme Eem zuid, 7 april 2023.

4.8. Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden

Het zuidelijke deel van de Binnenveldse Hooilanden had ik niet in mijn monitoringsplan opgenomen, maar omdat ik hier altijd langs kwam op weg naar andere delen van het gebied is dit uiteindelijk het gebied wat ik het best heb kunnen inventariseren. In 2024 zal de locatie als locatie 8 in het plan komen. Het gaat om een vierkant tussen de Grift, het Koekoeksbloempad en de Veensteeg.

Figuur 13: Detailkaart Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden - bonusgebied tijdens de inventarisaties.

Van alle locaties die ik geïnventariseerd heb lijkt dit gebied het zwaartepunt van de poelkikkerpopulatie te zijn. Waar ik in de rest van de Binnenveldse Hooilanden over het algemeen meer bastaardkikkers dan poelkikkers hoorde, was dat hier duidelijk andersom. Op deze locatie heb ik waarnemingen op gehoor gedaan vanaf de Veensteeg en het Koekoeksbloempad.

Ik heb een complete inventarisatie gedaan op 3 mei en 8 mei, beide zeer geschikte avonden voor kooractiviteit. Van de bastaardkikker heb ik in de noordwestpunt (ongeveer 15 exemplaren) en de zuidoostpunt (ongeveer 5 exemplaren) van het gebied waargenomen. Verspreid langs het Koekoeksbloempad waren bovendien in lage aantallen poelkikkers aan het roepen en langs de Veensteeg waren veel uitbundiger poelkikkerkoren aanwezig met als zwaartepunt een koor van enkele tientallen poelkikkers in het meest zuidoostelijke stuk (gescheiden van het kleine koortje bastaardkikkers). Leuke bijvangst op deze avonden was de roepende porseleinhoen.

Tabel 8: Soorten en geschat aantal in de zuidelijke Binnenveldse Hooilanden.

#	Soort	Max. geteld aantal (schatting)
1	Bastaardkikker	20
2	Poelkikker	30

4.9. Complete soortenlijst

Voor het overzicht is hier tot slot een complete soortenlijst van de amfibieënwaarnemingen van het gebied. Aantallen of schattingen zijn niet in de tabel opgenomen.

Tabel 9: Complete soortenlijst Binnenveldse Hooilanden in 2023 zonder aantallen.

#	Soort
1	Bastaardkikker
2	Poelkikker
3	Kleine watersalamander
4	Gewone pad
5	Bruine kikker
6	Groene kikker onbekend

5. Tot slot

Ik vond het leuk om de amfibieën van de Binnenveldse Hooilanden voor het eerst te inventariseren. Natuurlijk had ik in de eerdere jaren al wel eens opgelet wat er voorkwam, maar ik had zelf nog geen compleet beeld. Bovendien is de ontwikkeling in de komende tijd leuk om te volgen.

Na 2023 heb ik een grof beeld van het voorkomen van de poelkikker (in bijna het hele gebied!), al wisselen de aantallen per locatie sterk. De kleine watersalamanders in de Kromme Eem waren prachtig en de vissen leuke bijvangst.

De kennis die ik in 2023 heb opgedaan wil ik meenemen naar 2024 en in het nieuwe jaar wil ik graag de locaties bezoeken die ik dit jaar niet heb geïnventariseerd en de overige locaties opnieuw bezoeken. Nu ik het 'gewoon' maar gedaan heb, heb ik er vertrouwen in dat ik een beter uitgevoerde inventarisatie kan doen.

Voor vragen en ideeën kan men contact opnemen met mij via onderstaand e-mailadres.

Jan-Freerk Kloen

info@jfknaatueurblog.com

Wil je meer zien over hoe ik de (lokale) natuur beleef en fotografeer? Neem dan eens een kijkje op mijn blog, JFK Natuurblog: www.jfknaatueurblog.com.